

HATÓRA-KÓR

Rideg és mély az október végi éj. Akadálytalanul nyomul, nehézkedik rá a kövesdombi tömbházakra, fogja körbe őket, fojtó ölelésben. Mint élükre állított skatulyák, úgy meredeznek ezek a tíz-tizenöt évvel előbb nagy sietéssel felhúzott tömegmenhelyek, akár a temetők kriptái, sírhelyei, a porhüvelyek örökkévalóságnak szánt szállásai. A közöttük pöffeszkedő teret uralni igyekeznek, és majdnem teljesen ki is tölti a sűrű sötétség. Tömör és vastag fellegek vernek gátat az égi fénynek a földre jövet, csak a főtér felől, jó kilométernyi távolságról verődik vissza róluk, szűrődik fel a lakónegyedig valamennyicske a gyenge neonlámpák hideg derengéséből, de ez kevesebb annál, mint hogy itt fent bárminek is árnyéka lehessen, netán pontosan érzékelhetőkké váljanak színek és formák. Akárha mind-mind vakablakok volnának, a nappali világosság befogadására szánt üvegtáblák fakereteikkel együtt, elhatároló körvonalak hiányában, összefolynak a nappal amúgy hamuszürke, „nemes” vakolattal borított falak mélyfeketébe hajazó, egysíkú tónusával. Túl azokon életnek semmi jele, sehol bár egy utalás, hogy az energiaspórolásra elrendelt áramszünet nem zárja ki a lenni akarást, még egy imbolygó, pislákoló gyertyaláng sem cáfolja, hogy a természet csodás rendje és az emberi elszántság fölé semmilyen alkalmi hatalom nem emelkedhet. Az egymáshoz illesztett téglákból vagy az előregyártott szabványelemekből felhúzott falakon belül, amelyekre az emeleteket elválasztó súlyos vasbeton födémekek nehezednek, sistereg a tömény és zavartalan csend, az álhalál eszményi közege.

Hogy mégis történik valami odabent egyik-másik fal mögött, csak sejteni lehet, de fölösleges lenne találgatni, hogy mi, és miért. Ott húzza meg magát, jobb időkre várva, a túlélés ösztöne. Egyvalami biztos: az egyik négyemeletes téglablokk harmadik emeleti szobájában egy középkorú ember tudatában zavaró zajjá alakul ez a nehéz csend, amely percről percre fokozódik, mintegy ellenségként segítve a belső békéjére törő, gyötrő gondolatait, ahogy verseny indításakor segíti az elrugaskodó rövidtávfutót a starttámasz. És e zaj átkos éberséget szülő, kegyetlen feszültségére most még a gyermekek szobájából átszűrődő halk, egyenletes szuszogás máskor derűt serkentő neszezése sem hoz enyhülést.

Mérméköcskénk szemhéja már jó negyedórával előbb felpattant, de miután magához vette és a paplanja alá dugta az ébresztőórát, ujját a megfelelő gombon tartva, felkészülve, hogy amint megszólal, azonnal elhallgattathassa, nehogy az éjnek jóformán még a derekán felköltse a családot, éberem, teljesen kitisztult tudattal, csak éppen moccanatlanul feküdt tovább. Kialvatlanul. Egy hosszú hét fokozatosan halmozódó fáradtságát cipeli éjről éjre, s egy ilyen szombati hajnalon az már-már elviselhetetlennek tűnik. Még néhány perc szunyókálás is sokat jelentene, de nem engedheti meg magának, nem tudja, mennyi lehet a csörgésig, háromnegyed négyre állította be a jelzést, hogy elég ideje legyen elkészülni az indulásig. Cerghizan főmérnök előző nap elváláskor többször is figyelmeztette, hogy nem óhajt várakozni rá, az igazgató szolgálati ARO-jával pontban háromnegyed ötkor ott lesz majd a tömbházuk előtti parkolóban, onnan robognak tovább Nyárad-szeredába, felvenni Rettegi Sándort, a falisztmalom üzemvezetőjét, mert legkésőbb fél kilenckor szeretne Victoriavárosban lenni, ki tudja, meddig húzódnak el a megbeszélések, amelyek, tekintve a partner fontosságát, nem ígérkeznek könnyűnek. Márpedig, ha ő ezt mondta, el is várja, hogy szentírásnak tekintsék.

Emberünket mégsem ez sarkallja pontosságra, hanem az a csoda, hogy „ÓCornelsege” önként vállalkozott erre a kiszállásra, vagyis az akár kellemtelenségbe is torkollható idegenbeli egyeztetésre, márpedig ez azon ritka, szembetűnően rendhagyó, mondhatni egyedi alkalomként jegyezhető, amikor eltér a saját szokásrendjétől. Nem emlékszik ugyanis, hogy a főmérnök bármikor is hajlandóságot mutatott volna részt venni egy tárgyaláson, megbeszélésen olyan közegben, amely nagy valószínűséggel nem biztosítja számára a mindenekelőtti és mindenekfölötti felsőbbrendűségének, kiváltságos helyzetének bizonyíthatóságát, befolyásának és szabad döntési jogának egyértelműségét. Hiszen mindig is az volt a fontos, a kedvére való, hogy lehetőleg naponta akár többször is megélje, ami csak a hozzá hasonló kiválasztottaknak adatik meg: hogy abban a bizonyos körben, amelyet a kétezer-négyszáz alkalmazottat foglalkoztató vállalat jelentett, igencsak méltányolandó hatalma van. Nem titkolt elégtétellel töltötte el, hogy ezt megteheti, és közben azt is a környezete tudtára adhatja, hogy ezen túlmenően ráadásul a legfelsőbb hatalom igen fontos, a célt feltételek nélkül szolgáló eszközének tekintheti magát. A környezetében élők nagy többsége bizonyosság hiányában csak sejtette, mire utal ilyenkor, s hovatartozásának már csak a pusztá sejtése is némelyikükben valós félelmet, másokban zsigeri viszolygást szült. A rendkívüli kiszállásra ezúttal vele tartók számára is csak

azon a bizonyos szombaton, céljuk felé közeledvén, már jól benne a kora reggeli világosságban derült ki, hogy ezt az eddig gyakorta hangoztatott eszköz-mivoltát mire alapozza: elővette tárcájából, és megmutatta útítársainak a harmadtenyérnyi, a színes trikolórral haránt pásztázott, nevére szóló fényképes igazolványt, amely egy ideje sok-sok olyasmire felhatalmazást és, ebből eredően, lehetőséget biztosított számára, amit az ország egyszerű handóinak legnagyobb többsége nem élvezhetett. A kibocsátó – sokakban már a nevének hallatán is félelem-borzongást gerjesztő – intézmény volt a garancia arra, hogy egy ilyennek a látványa sokkolóan hasson, szemlélőjét pedig annak birtoklójával szemben minden szempontból a mértékletesség gyakorlására bírja. Mert hja, az idők rendje és szava ellen határozottan felszólalni, azzal szembemenni önmagában is igencsak veszélyes vállalkozás, ha azt a rendet mindenre felhatalmazott, tehát mindenre elszánt és képes őrzők garantálják, a Cerghizan esetében tételesen századosi rangban.

Még az amúgy nagyhangúnak elkönyvelt és olyanként elfogadott, a kommunista párt vezető berkeiben egykor igen jó szemmel látott, így még mindig kiváló kapcsolatokkal rendelkező Rettegi is rögtön halkabbra fogta a főmérnök különleges igazolványának láttán, s szokásával ellentétben, a hihetlenség példázataként, sikerült neki ezt a hangszínt és hangszintet az úton végig megtartani. Az önmegtartóztatás erőfeszítésén túlmenően néhány ezzel kapcsolatos gondolatváltás után meg is nevezte annak okát, mintegy a csodálatának kifejezéséeként, konkrétan utalva rá, hogy ő nemcsak tudta, de meg is értette, mi a jelentősége a főmérnök jelenlétének az utazó csapatban. Hiszen a gyár, ahova tartanak, a Victoriavárosi Vegyipari Kombinát, az ország rendkívülinek és elsőrendű fontosságúnak nyilvántartott ipari egységei közé tartozik, a nem mindennapiak kategóriájába. Az sem titok, hogy a faliszt is, amelyet van szerencsájük termelni és kizárólag ennek a fontos ipari objektumnak szállítani, úgyszintén rendkívüli, mert a rendkívüli termékek, tételesen a robbanóanyagok nyersanyagaként szolgál. Aki pedig nem biztosítja az ehhez szükséges tökéletes minőséget, az eláshatja magát, s ez még mindenképpen a jobbik változat, mert gondolni is rossz arra, mi lenne, ha mások ásnák el. Nem elhanyagolható feltételezésnek tekinthető tehát, hogy ami ennek az utazásnak a célja – tisztázni egy bizonyos félreértést a legutóbbi szállítmány minőségével kapcsolatban –, akár aggodalomra is okot adhatna. De ilyen körülmények között – és Rettegi, a vétkes büntudatát is álcázandó lelkesültségével, nem igyekezett egy pillanatig sem titkolni a heveny felszabadultság-érzetét –, hogy a főmérnök elvtárs is velük tart, már más a helyzet, valamelyest feloldhatja az eddig be nem vallott félszet, hiszen

velük van, és az ő oldalukon áll egy különleges igazolvánnyal bíró egyén, aki kettős befolyásának betudhatóan igen pozitív hatással lehet az egyeztetéseket illető majdani fejleményekre. És ennek példázataként ki is engedett magából egy mély, a tényleges megkönnyebbülését jelezni hivatott sóhajt, mert a lábánál heverő vászonszatyorban addig rejtegetett, apró figyelmességnek szánt tizenkét tisztos méretű friss, előző este kifogott és kibelezett, vármezői pisztráng meg a két üveg márkodi kisüsti, eperfa hordóban érlelt szilvórium attól kezdve csak jelentéktelen ráadásnak tűnt céljuk eléréséhez.

Mérvőköcskénk mindennek az igazolványmutogatásnak meg az azt követő dicséretáradatnak végig csak szótlán tanúja volt. Am amikor a parádét lezártak vélte, úgy gondolta, útítársainak igen nagy szüksége lenne némi felvilágosításra a pusztá tények ismeretéhez. Nem igyekezett sem diadalromboló, sem hangulattipró lenni, közbeszólását arra alapozta, hogy a szakmájából kifolyólag érintőlegesen ért valamicskét a faliszt felhasználásának változatairól. Mintha csak úgy mellékesen tenné, megjegyezte, nem biztos, hogy az általuk gyártott termék arra szükséges a megrendelőnek, amire a főmérnök és az üzemvezető gondol, a be nem avatottak, mint amilyenek ők is, nem tudhatják, mennyire széles a victoriavárosi kombinát termékskálája, emiatt valószínűleg igen számos az ő falisztjüknek a felhasználási lehetősége. Az is megtörténhet tehát, hogy nem olyan jellegűek lesznek a fogadó fél észrevételei, amelyek kiemelten jelentőssé tennék a főmérnök különleges igazolványát. Persze, ez majd ott helyben, a tényekkel való szembesüléskor derül ki. De nem árt elgondolkozniuk azon, hogy a kombinát által igényelt szemcseméret szerződésben rögzített felső határértéke, az 1,25 mm kizárja a nekik szállított faliszt felhasználhatóságát robbanóanyagok gyártására, ahhoz 100 mikronnál finomabbra kellene örölniük a bükkfa fűrészport. Ez a feltétel legalább tízszeresen csökkentené a szeredai malom termelésének mennyiségét, így hát annak nagyobb a valószínűsége, hogy az ő örleményük valamelyik szintetikus anyagból készült termékcsoporthoz szolgál töltelekként.

Erre az okoskodására meg is kapta a magát mindkét útítársától. A le-dorongolást egyetlen szónyi közbeszólás, ellenkezés, ellenvetés nélkül elviselte, úgy gondolta, értelmetlen lenne. Nem azért mondott le arról, hogy meggyőzően védje a maga igazát, mert már a tárgyszerűségével is a reményrombolás bűnébe esett; nem is azért, mert úgy gondolta, megtette azt, amiről úgy vélte, segíti felkészíteni őket a lehetséges kiábrándulásra. A főmérnökkel szemben különösen nem tartotta szükségesnek a kontrázást, az előzőkben is gyakorta volt kénytelen a közönyt magára eróltetnie, hogy ne kelljen folyto-

nosan a véleményütköztetés helyzetébe kerülnie, amire, a más-más látás- és megközelítési módjuk miatt, szinte naponta számíthatott volna. Fokozatosan szokott bele a saját mindennapos lesajnálásába, egy idő után már teljesen hidegen hagyta az ezzel való szembesülés, noha újra meg újra felvetődött benne a kérdés, vajon honnan veszi Cerghizan a magabiztosságát, hogy olyasmiről is határozott véleményt alkosson és mondjon ki, amihez nincs meg a kellő tudása. Úgy vélte, bár ezt soha senkinek el nem mondta, hogy elvárható lett volna részéről az elmúlt közel három évben legalább általánosságokban beleásnia magát az ipari termelés alapjaiba meg a szolgáltatásoktól megkövetelt jellegzetességekbe, ha már „elvállalta”, jobban mondva kiharcolta magának befolyásos pártberkekben, hogy építésztechnikként egy ilyen szerteágazó tevékenységű ipari és szolgáltató nagyvállalat főmérnöke legyen. Nem igazán értette, mitől és kinek jó az, hogy valaki a „főnöki” kivagyiságának fitogtatásán kívül semmiben nem jeleskedik, főleg nem az éppen betöltött tisztségéhez nélkülözhetetlen alap-, netán többlettudás megszerzésében. Rettegivel pedig amúgy sem lett volna mit kezdenie, ő a mindenben ellentmondás, az érvek és vélemények tagadásának nagymestere volt, makacs és nyakas valamennyi olyan érveléssel, felfogással szemben, amelyek nem kerültek azsúrba a saját állításával, elképzelésével. Egy igazi „Gigi Contra”,¹ ahogyan húsz évvel előbb, az ő diákéveiben nevezték az ilyen típusú embert. Nem kereste az okát, tudta, hogy az ötvenes évek végének, hatvanas évek elejének pártiskolája szolgál neki háttérként a túlzott magabiztosságához, s ettől érzi magát folyamatosan felkentnek a mindenkori vezető káder hatáskörének gátlástalan betöltésére, ráadásul úgy, hogy lényegében ideológiai szempontból túlképzett molnárlegényként a regnáló hatalomból neki mindig csak egy lényegében aprócska szelet jutott.

Pedig az egységvezető a maga nemében derék, jóra való, másokkal szemben jóindulatú, a nélkülözőkért sok mindenre képes ember lehetett volna. Ennek esetenként példáját is adta, ha valaki nyilvánvalóan rászorult: szükség szerint juttatott az olcsó malomporból² azoknak, akiknek a családjukban nem volt más forrás a gabona biztosítására a minden évi disznójuk felhizlaltatásához; rendelkezésére bocsátotta a részleg teherautóját valamilyen alkalmi fuvarhoz, ha tudta, hogy az arra rászoruló beosztottjának nincs más esélye a szállítás megoldására; még a harsánynál is harsányabbra fogta a hangját, ha

¹ Kontra-Gyuri (*román*)

² A gabonamalom működését követő takarításkor összesepert, nagyrészt finomlisztet tartalmazó hulladék.

valaki kívülálló az ő beosztottjainak béréhez szándékozott bármilyen indokkal nyúlni; minden alkalmi prémiosztásnál akár vére menően harcolt, hogy az embereinek minél több jusson, mert azoknak „minden fitying számít”. De még a rangban, tisztségben fölötte állók kegyeit sem alányalással igyekezett elnyerni, csinált, amit csinált, minden vele kapcsolatban álló, jóval az ő szintje fölött fennforgó főnök is jobbára egyenlő partnerként kezelte. Csakhogy mindezek mellett úgy gondolta, a maga kis birtokán – amit a nyárádszeredai falisztmalom, a Felső Nyárád-mente környékén működő, a maradék háztájikon még termelgetők és a kollektív gazdaságból olykor még részesedők kiszolgálására hivatott hét gabonamalom, na meg a helység és a vidék néhány válogatott cigánylegényének bevonásával működtetett, csatornaelemeket, különböző méretű kannákat és egyéb háztartási kellékeket gyártó bádogosműhely jelentett – nem tudja érvényesíteni a gazdajogát, ha „alattvalóival” szemben a pajtáskodás gyanánt bármiféle engedékenységre vagy érdemtelen jótékonykodásra „vetemedik”. Ezért igyekezett vasfegyelmet fenntartani, ami elsősorban abban nyilvánult meg, hogy semmilyen, a belső rendszabályzat szerinti kihágást nem nézett el, de főleg mindenekelőtt megkövetelte a munkaidő tiszteletét: a délelőttieknek pontban reggel hat órakor már dolgozniuk kellett, a délutániaknak pontban két órakor, menet közben kellett átvenniük a műszakot, hogy semmi kiesés ne legyen, mert a malom berendezéseit működtető villanymotorok esetenkénti újraindítása energiapazarlást jelent, este tíz óra előtt néhány perccel gyakorta ellenőrzést tartott, hogy működnek-e még a gépek, vagy néhány percnyi munka megspórolásáért idő előtt leállították azokat. Alkatilag korán kelő és későn fekvő lévén, nem volt nehéz ellenőriznie, hogy az alárendeltjei betartják-e az általa megszabott rendet, a pontosság érdekében még csalásra is vetemedett, reggel, indítás előtt néhány perccel előre-, este, a műszak végén, hátravitte a malom bejáratánál levő órát, nehogy egy szusszanásnyi kiesés is megzavarja a tervteljesítést. A kihágáson rajtakapottak igen szigorú büntetésben részesültek, ami abból állt, hogy egy tisztos összeget – legtöbbször a fizetésük egytizedét – be kellett fizetniük az egység feketekasszájába. Az így összegyűlt összeget a nem tervezett, ezért nem is hivatalos kiadások fedezésére tudta fordítani, márpedig elég sok ilyen volt, mert például egyebek között a fő termék, a faliszt rostálásához használt sziták beszerzése sem volt egy könnyű ujjgyakorlat, nem lévén elegendő az a mennyiség, amit a központi kiutalás alapján kaptak, ráadásul az sem volt mindegy, milyen – bel- vagy külföldi – forrásból származik. S mert az általa olykor fennen hangoztatott kommunista elveket már maga „marxkarcsi” is az emberek közötti egyen-

lőség elvére fektette le, az általa szabott „törvény” mindenkire egyöntetűen érvényes volt, a kihágás miatti büntetést a részlegben mindenkes előkönyvelőként és bérszámfejtőként dolgozó felesége, Irmuska sem kerülhette el, ha vétkezett. Tartottak is tőle a vezetése alatt szolgálók, s nem merték nem komolyan venni, pedig úgy tűnt, mintha olyankor is csak viccelne, amikor erősen harsányra kapja, mert a dühödt hang mellékleteként folyamatosan ott bujkált a szája sarkában, a csinosra nyírt bajsz hegyén meg az égkéken fénylő szemében valami huncutkás mosoly. De a maga nemében tisztelték is azért, ahogyan a fizetésükért kérlelhetetlenül harcolt, szembemelve ez ügyben bármelyik főnökkel.

Ebből a Rettegire jellemző, a kérlelhetetlenségig menő beosztott-védelmes álláspontból eredt a kettőjük első összetűzése is. Noha már közel másfél évtizede ismerték és kedvelték is egymást, még a hetvenes évekből, abból az időből, amikor a helyi ipari vállalat központja a koronkai téglagyár volt, elérkeztek addig a helyzetig, amelyben nem tudták elkerülni a véleményük ütköztetését. Rettegi ugyanis, bár elsőre nem mondta ki nyíltan a mérnökösként álláspontjával szembeni ellenkezésének valós okát, nyilvánvalóan annak a három alárendeltjének a jövedelemforrását próbálta megmenteni, akik munka nélkül maradtak volna, ha elfogadja az új műszaki megoldást, amely a javaslat szerint, és ez volt annak lényege, a gyártott falisztmennyiség, de főképpen az akkoriban sokat szajkózott termelékenység növelését eredményezné. Valahányszor szóba került, mindig nemet mondott, pedig ő is tudta, semmi szükség nincs arra, hogy állandóan öt ember foglalatostkodjon a nyersanyag lerakásával és adagolásával, még ha ennek költsége simán bele is fér a faliszt államilag megszabott árába. Ugyanis a délelőtti műszakban, olykor ráadásul hosszított munkaprogramban ketten ürítették, lapátolták le a félárnyi betonozott felületre a Szováta- és Galócás-környéki, a lombhullatókat feldolgozó gáterektől, na meg a környék bútorgyáraiból érkező fűrészport az azt szállító, védőponyvával fedett teherautóról, egy másik, a külön célból készített, óriási falapáttal, mint egy két lábon járó buldózer, betolta az egészet a betonplacc földémes része alá, hogy óvva legyen a csapadéktól, mert a nedves anyag a malomhengerek között nem tud tisztességesen megörölni, egy negyedik pedig, szintén a normálisnál nagyobb lapáttal adagolta a placc másik végén a kupás szalagszállítóra, amelyik felhordta a silóba, ahonnan végül az őrlővonalba került, egy ötödik a délutáni műszakban lapátolta a kupákba az anyagot. Az újítás lényege, hogy kiiktatható az autókról le- és a szalagra felrakodás, a primitív lapátos adagolás, ha a fűrészport a porszívó működési elvén alapuló pneumatikus rendszerrel a szállítóeszköz-

ról közvetlenül a malom silójába ürítik. A rendszer kezeléséhez egyetlen ember szükséges, megspórolják három munkás fizetését, kiiktatják az áramfogyasztó kupás szalagot, azonkívül nincs veszteség sem, és a nyersanyag minősége sem romlik olyankor, amikor éppen zuhog, a végtermék ezáltal nem igényel külön utószárítást. Csakhogy Rettegi, bár jól tudta, vétkezik azzal, hogy ellenáll, gondolt egy szótárlinit, vagyis hogy a cél szentesíti az eszközt, és a szembenálló fél jól ismert érzékenységre alapozva, egyik délelőtt a nyakára küldte a három kiebrudalásra szánt „kényszerproletárt” – Bükkösi Zsigát, aki Nyárádszentlászlóról, Kelemen Árpit, aki Székelysárdról és Demeter Jósikát, aki Torboszlóról ingázott Szeredába a megélhetésért –, hadd piszkoljanak belé egy kicsit a „mérnök úr” lelkébe.

Habár látogatói egy szó erejéig nem emelték fel a hangjukat, a tekintetükből sütött, hogy gyilkolni tudnának annak a kicsi, de biztos jövedelmüknek a megvédéséért. Mérnököcskénk át is érezte a helyzetüket, tudta, nem elég érthetően elmagyaráznia, miért állt elő a helyzet, hiszen részéről visszatetsző, magamentő magyarázkodásnak tűnhet, ígérnie is kell valamit, hogy „szó ne érje a ház elejét”, hiszen vétek lenne embereket kiebrudalni, útra tenni, jövedelmüktől megfosztani azzal a szikár ürüggyel, hogy ipari szempontból modernizálunk, gazdasági szempontból megtakarítunk. Nem kellett a szerencse számlájára írnia, hogy kézenfekvő a megoldás a további foglalkoztatásukra, mert már az újításra tett javaslata előtt felöltött benne egy olyan szolgáltatás mielőbbi beindítása, amely poroltók javításával, újratöltésével foglalkozna, ezekkel a tűzoltási eszközökkel ugyanis a gazdaság minden ágazatában működőknek kötelező módon rendelkezniük kell, megszabott időközönként ellenőriztetni a működőképességüket, amire, a gazdasági tevékenységek viszonylagosan gyors fejlődése, a készülékek elszaporodása miatt, egyre nagyobb igény mutatkozik. A három kemény, fizikai munkához szokott férfi láttán arra gondolt, miért ne lehetne ennek a helye éppenséggel Nyárádszereda, különösen, hogy a beszélgetésekből kiderült, Bükkösi Zsigának van valamennyi jártassága, tapasztalata a lakatosságban, de még víz- és gázszerelésben is. Nem ígérte biztosra nekik, de ők mégis kész tényként könyvelték el magukban, hogy nem kell új munkahely után koslatniuk, máshol, ismeretlen helyen újratekdeniük, és ettől láthatóan meg is nyugodtak. Sikerült is nem megszegnien a nekik tett ígéretét, ugyanis még mielőtt az általa megfelelő tudásúnak és szorgalmasnak tartott Precup Dorin mérnök kollégával megtervezték volna a nyers fűrészport felszívó–kiürítő rendszert, és megérdeklődtek volna, mi honnan szerezhető be, és persze mennyiért, beadagolta a vállalatvezető triumvirátusnak, mekkora nyereség

volna a porral oltók javítását Rettegiékre bízni, azzal a kis „modernizálással” felszabadul onnan az ehhez szükséges létszám egy része, csak egy képzetesebb csoportvezető kellene, akinek van engedélye a nyomás alatt működő berendezésekhez, a működéshez szükséges helyiség leválasztható a bádógosműhely amúgy is túl tágas raktárából, egy kis átpofozással a megkövetelt munkakörülmények is biztosíthatók benne, a kréta por meg az ipari széndioxid beszerzése viszonylag könnyen működtethető, ha nem, Rettegi ismeri a módját, hogyan kell egy kis szocialista „olajozással” legyőzni az esetleges súrlódást, megrendelés az új szolgáltatásra pedig már megyeszinten is lenne rogyásig, csak győzzék.

Ennek következményeként aztán a falisztmalom módosított adagoló rendszerével majdnem egy időben a tűzoltópalackjavító egység is beindult, Bükkösi Zsigával, Kelemen Árpival és Demeter Jóskaival a csapatban.

Rettegi még így is majdnem két évig nem titkoltan ferde szemmel nézett mérnököcskénkre, s ez a „visszafogottsága”, ahogy rákérdezéskor jellemezte a viszonyulását a kettőjük kapcsolatához, csak akkor enyhült, amikor a bérek havi szintjének megállapítására országos szinten bevezették a számítások tekintetében kissé bonyolultabb globális akkordot,³ és sem ő, sem az amúgy mindenben könnyen boldoguló Irmuska nem igazán értették, hogyan kell kiszámolni az alapfizetésre alkalmazandó százalékot. Mérnököcskénknek az igényelt és remélt segítségért cserében felajánlották a lehetőséget, hogy a városka tíz legszebb nőjéből válogathat egyet vagy akár kettőt is – ezek között akár Irmuska is szóba jöhet, aki csakugyan a szemrevaló, „szerelemre érett” hölgyek közé tartozott –, töltsön el édes kettesben, esetleg hármásban egy egész napot a Nyárád partján. De ő nem élt a felkínált lehetőséggel, hanem három egymást követő hónapzáráskor munkaidőn túl fogadta Irmuskát a vásárhelyi központban, hogy együtt végezve el a számításokat, a szeredai melósoknak, na meg persze a főnöknek is a lehető legnagyobb fizetésszázalékot hozzák ki.

Ezekre a túlórázásokra Rettegi fuvarozta a feleségét a maga ezerháromszázás Daciáján, a számításoknál is jelen volt, figyelmesen követte a lehetséges megoldásokat, fogékony lévén megértette a lényegét, s vérszemet kapott a termelés növelésére, mert csak azon, hogy több órlemény pereg

³ Románia Szocialista Köztársaság Államtanácsának 69/1983 sz. Rendeletével országosan, de iparáganként fokozatosan bevezetett bérszámítási rendszer, amely az alkalmazottak fizetésszintjének megállapítását egy adott csoport teljesítményének mennyiségéhez viszonyítja.

át a szitákon, ne múljon, ha az emberei kicsi többletjövedelméről van szó. Így történt, hogy telefonon jelentette Cserghizan főmérnöknek, új szitákat kell a rendszerbe szerelnie, a régiek elkoptak, használhatatlanokká váltak, fennáll a termelésekiesés veszélye.

Dzsumbó alias Jánosi Miklós – ő volt akkoriban vegyész mérnöki végzettséggel a vállalat beszerzési osztályának főnöke –, amikor megkapta a Rettegi ezzel kapcsolatos átiratát, kétszer is rákérdezett telefonon, biztos-e abban, hogy jó adatokat adott meg neki, de a malomfőnök ráförmedt, hogy ne az adatok helyességével basztassa, hanem a kért sziták mielőbbi megszerzésével foglalkozzon. Mivel Rettegi már előbb csodát ígért Steiner igazgatótónak, s ezt követően tőle is külön sürgető utasításban megkapta az új sziták sürgős megvásárlását, Dzsumbó úgy döntött, hogy ezúttal németesen viszonyul a helyzethez, nem fogja érdekelni, mekkora lesz a rajtuk áteresztett szemcseméret, legyen azok gondja, akikre a termékek minősége tartozik. És még a kollégiais figyelmeztetést is mellőzte, ami pedig elvárható lett volna részéről. Mérnököcskénk később úgy vélte, utólag fölösleges lenne ezt felemlgetni, különös tekintettel a Rettegi szóbeli melldöngetését követően, amikor rákérdezett a csoda magyarázatára, és azt a választ kapta, hogy azokat nem kell magyarázni, vannak, és kész.

De nemcsak ő, mindenki, beavatott és beavatatlan egyaránt rácsodálkozott, hogy az új sziták hadrendbe állítását követően a szeredai falisztalmalosok az első hónapban 19, a másodikban 17,5 százalékkal túllépték a tervet, s bizony ez jócskán lökött az egész egység alkalmazottainak fizetésére pluszban számolt százalékon, lévén, hogy értékben a faliszt nyomott a latban. De még a vállalati terv teljesítési százaléka is jótékonyan hatott. Nagy részük lelkesedett, a Rettegi csodatevő képességén csemegézett, aki pedig nem, az legfeljebb a pozitív furcsaságok közé sorolta a tényt. Egyedül Cserghizannak volt gyanús ez a hirtelen megugrás, a malomfőnök valamilyen mismásolását sejtette benne, el is rendelte a szűrőpróbás ellenőrzést, az általa legmegbízhatóbbnak tartott embereit használta fel rá, küldte ki őket, hogy a „hány zsák faliszt, zsákonként hány kiló” elvét követve, kurkásszának, de azok szélteben-hosszában mindent rendben találtak. Dzsumbó végül nem tudta visszafogni magát, és szólt mérnököcskénknek, hogy semmi csoda nincs az ügyben, csak egy kis csalás a szitákkal, ám hiábavalónak tűnt bármely, a főnökségnek szóló figyelmeztetés részükről, hogy ennek nem lesz jó vége, Rettegi sunyított, és befelé mosolygott, mert el tudta hitetni, hogy ahol elmegy az egy-huszonöt, ott elmegy a kettő is, ez az ő felelőssége. A melósok mindegyike pedig hónap tizedikén pökte a markát, s nyúj-

totta Irmuskának, hogy csak nyugodtan engedje belé a jó román bankókat azzal a kicsi többlettel együtt, megvan annak a helye.

A harmadik hónapnak is a teljében voltak az új szitákkal, amikor a csalárdan titkolt fekélyből kigyűródött a gyulladás első váladéka. A fejlemény kiváltója az értékesítési osztály vezetője volt, Vaida Florentina, más nevén Mamutkacsa, ahogyan férfiberkekben a vállalatnál a jókora termete meg a különös, hápogáshoz hasonlító hangorgánuma miatt csúfolták. És ha az idejét is pontosítani akarjuk, az a pillanat volt, amikor jóformán bejelentetlenül rátört Steinerre – aki éppen a másik két főgőrével, Cerghizannal és Ciobanu Aurel főkönyvelővel tárgyalt –, és műfelháborodással átítatott hangon elsírta, hogy a victoriavárosi kombinát megreklamálta az utolsó szállítmány faliszt minőségét, mert a maximális szemcseméret nem felel meg a szerződésben előírtaknak, el kellene tehát menni oda, megnézni, mi a helyzet, ő szívesen vállalja, ismeri a helyet, Fogaras környékéről származik. A reklamáció tudomásulvétele okozta főnöki csoport-sokkból Cerghizan eszmélt elsőnek, pillanatok alatt túltéve magát rajta, le is torkollta azonnal Florentinát, hogy hagyja csak az elvtársnő, ez a feladat túlhaladja a felkészültségét, oda műszaki ember kell, az nemcsak egy akármilyen vállalat, annak stratégiai jelentősége van, más szinten kell intézni az ilyesmit, nem holmi eladási osztályvezető szintjén. És miután Mamutkacsa, a lebecsmérése miatti sértődését nem rejtve véka alá, kidöngött az igazgatói irodából, kijelentette, hogy magára vállalja az ügy megoldását, hiszen erre minden képessége és lehetősége adott.

Így került sor az együtt utazásra. Az odafelé út reggel fél kilencre ért véget, majdnem egy félórába telt, amíg a biztonsági ellenőrzések nyomán bebocsátást nyertek, s még nem volt tíz óra, amikor már indulhattak is vissza. A reklamáció témájában tárgyalópartnernek – a Cerghizan által remélt valamelyik illetékes igazgató helyett – egy fiatal mérnököt kaptak, aki a kombinát minőségellenőrző osztályán dolgozott, s aki a viszonylag alacsony beosztásához képest elég nagy felhatalmazással bírt, úgy tűnt, jó előre egyeztetett a főnökeivel, akik nyilvánvalóan nem aprózták el a megoldást, nem is kicsinyeskedtek, kész ajánlattal fogadták őket, amelynek része volt egy kis megszegényítés is: az illető felmutatott néhány apróbb, az ő falisztjuk felhasználásával elektromos szigetelők gyanánt gyártott bakelitterméket, amelyeknek a nem kívánatos felületi érdességét a szabad szemmel is kivehető, kidudorodó bükkfa szálkák okozták; már magában annyi is arcpirító volt, hogy kézről kézre adva érezték, mennyire igaza van a fiatalembernek, amikor a megrováskényszer miatt szégyenlős mosollyal az arcán „ez van,

uraim” kijelentéssel szétárja a karját, de ő, amikor látta, hogy vendégeinek a szégyenérzete alacsony fokon marad, a hatás kedvéért megtoldotta még egy rendhagyó, de csakugyan odaillő megjegyzéssel is – „nem látszik a bakelit a nyáradszeredai gerendáktól” –, ami a mérnököcskénk felfogásában kimerítette a megaláztatás fogalmát, és bármennyire is jogosnak tartotta volna más helyzetekben véleményének ilyenén kinyilvánítását, ezúttal alkalmi némaságra kárhoztatta magát. Amúgy Cerghez is hiába próbálkozott néhányszor a közbeszólással, hogy feltételt teremtsen a saját fontosságának kinyilvánítására, később pedig már csak arra, hogy talán mégis kerülhet valami kölcsönösen elfogadható megoldás, „mert ő megérti, de ...”, a kocka el volt vetve, ugyanis, túl azon, hogy tárgyalópartnerük elmondta, volt részükről két hónap türelmi idejük, mert minden termelő egység életébe beüthetnek válságos helyzetek, azt is tudtukra adta, hogy a továbbiakban már nem vállalhatják a selejtes termék átvételét, nem mintha olyan különösen nagy anyagi kárt okozna nekik, elsősorban azért sem, mert lényegében jelentéktelen beszállítóknak számítanak, másodsorban pedig, mert van egy saját szitarendszerük, amellyel szemcseméret szerint amúgy is frakciókra különválasztanak minden átvett lisztszállítmányt, hiszen annak alapján használják fel egyik vagy másik termék gyártásához, de mivel a tőlük kapott három utolsó szállítmányból hozzávetőleg harminc százalék az, amennyi a megengedett méret fölött van, ami azt jelenti, hogy minden három leszállított mennyiségből egy hasznosíthatatlan, s mivel számukra többletmunkát jelent megszabadulni a leválasztás utáni nem megfelelő anyagtól, azt kéri, hogy a következő szállítmány minden szempontból feleljen meg az elvárt minőségnek, különben kénytelenek felmondani a teljes szerződést.

„Măi, Şoni, ar trebui să te bage la părnaie vro zece ani pentru sabotarea industriei româneşti de muniţii, măi! Să nu te pună dracul să mai faci vreodată rebut, că va fi vai de capul tău de secui blestemat!”⁴ süvöltötte Cerghez az öklét rázva Rettegi felé, amint kiléptek a kombinát kapuján, és úgy szaporázta lépteit a félszáz méterre parkoló ARO irányába, mintha attól függene az élete, hogy mielőbb odaér. De azzal a maga részéről lezártnak tekintette a kiruccanást, s az úton hazafelé egyszer sem fordult hátra, hogy valamelyikükkel szót váltson. Szokatlan némasága akár a magába roskadás tüneteként is felfogható lehetett volna, de tarkójának látványá-

⁴ Te, Sanyi, börtönbe kellene dugjanak téged vagy tíz évre a román lőszergyártás szabotálásáért, te! Nehogy rávegyen az ördög, hogy még egyszer selejtet csinálj, mert jaj lesz az átkozott székelj fejednek! (*román*)

ból útitársai másra következtettek, mégpedig arra, hogy váltakozó erővel emészti a düh, időnként ugyanis hosszú másodpercekre lilásvörösbe váltott tar koponyáján a bőr. Olyankor levezetésként gorombaságokat vagdosott a gépkocsivezetőhöz, amiért nem hajt elég gyorsan, aztán meg azért, mert nem vezet elég figyelmesen, márpedig ő szeretne épségben hazaérni az aszszonyhoz.

Noha szombatonként rövidített programban dolgoztak, még nem járt le a hivatalos munkaidő, amikor Marosvásárhelyre érkeztek. A főmérnök más kiszállást követően általában visszavitte magát a központba, hogy jó stréberként valamelyik főnöktársa jelenlétében megünnepelje a saját alkalmi diadalát. De ezúttal csak úgy odaröföntette a gépkocsivezetőnek, hogy haza. „M-ați pus pe drumuri degeaba, măi, năărăilor!”⁵ mormogta leszálláskor köszönés helyett, mintegy visszautasításaként annak, hogy vannak élethelyzetek, amikor egy különleges igazolványnak sincs semmi jelentősége.

Nem reagáltak rá, még a köszönést is csak befelé suttogták el, hogy ne kényszerítsék a visszaköszönésre. Mindketten sejtették, mekkora sebet vágott az önérzetén az elmúlt néhány óra. Egymáshoz sem szóltak, úgy érezték, értelmetlen lenne. Csak percek múltán, amikor a vállalati központ elé értek, mormogta Rettegi köszönés helyett a leszállni készülő mérnökcskénknek, hogy „nem lesz ezután hézag, főnök”. Ő pedig jóváhagyóan rábólintott, mert merte remélni, hogy Rettegi is meggyőződhetett, az ő esetében a hézagot a szitalyukak mérete és nem az óramutatók állása határozza meg.

⁵ Hiába tettetek útra, ti balgák! (*román*)